

УДК 72.01, 72.03

Канд. арх., доц. **ЛАДАН Т. М.**

Кафедра основ архітектури та архітектурного проектування
Київський національний університет будівництва та архітектури

КОНЦЕПЦІЯ: «ПОЕЗОАРХІГРАФІЧНА» СТРУКТУРА В АРХІТЕКТУРІ БУДІВЕЛЬ ТА СПОРУД

Анотація. Пропонується звернення до синтезу мистецтв шляхом поєднання таких видів мистецтв, як архітектура та література (жанр поезії) на контрасті з існуючою забудовою, для утворення «інформативного» змісту та нових сучасних форм реконструкції.

Ключові слова: «літероархіграфічна» структура, «поезоархіграфічна» структура, «інформативна архітектура»

При утворенні сучасної концепції архітектурного містобудівного ансамблю історичного міста, при реконструкції будівель та споруд слід звертатися до сучасних засобів художньої виразності, які спонукають

розвитку людської фантазії. Так різні типи будівель та споруд, розташовані на віддаленій відстані одна від одної в певному місті, вирішені в різних стилях певного історичного періоду, можна буде пов'язати однією концептуальною ідеєю, яка буде послідовно прочитуватися і надасть можливості утворити приємне враження від знайомства з архітектурою будівель, кожен раз розкриваючи нові грані ідеї сучасної реконструкції.

Можна, звичайно, піти шляхом винайдення нового синтезованого стилю, на базі синтезу існуючих стилів (доцільно при новому будівництві в історичному середовищі), що використовуються у будівлях, які підлягають реконструкції. Але нові складові елементи цього стилю – деталі можуть утворити зайвий архітектурний шум, в якому загубиться початковий об'єкт, втратиться первинний задум. Так, наприклад, у Києві у середині 1930-х років шляхом поєднання елементів «конструктивізму» та «сталінського ампіру», з'являється стиль «постконструктивізм» [1], кращим представником якого є архітектор Йосип Каракіс. Але при сучасній реконструкції будинку по вул. Інститутській, 15/5, значно загубився попередній задум автора – зникли парапети над карнизом, завершення перспективних порталів стало не таким виразним, змінився колір фасаду будівлі.

Так споглядаючи за будівлями в різних частинах міста не завжди можна відтворити містобудівну ансамблеву цілісність. Може скластися калейдоскопічне враження від побаченого, що призведе до швидкої втоми «туриста» та складеться враження містобудівного стилістичного хаосу – своєрідної містобудівної архітектурної поліфонії.

При сучасній реконструкції будівель пропонується звернення не до стилю та його деталей, а до певної єдиної «концептуальної структури», яка могла об'єднати архітектуру різних за стилем будівель та споруд в єдиний пазл, не мала печатки – «стилізаторства» і значно розширювала б палітру розвитку ідей для архітектора.

Ми живемо у світі інформаційного простору. Значно прискорилися темпи сприйняття та засвоєння інформації. Турист, що приїжджає до певного міста та хоче познайомитися з його багатогранним мистецьким життям, в тому числі і з архітектурою, хоче відчутти «дух міста»..., і, відповідно, хоче скласти цілісну завершену «картину». Тому спробуємо відмовитися в реконструкції від прийому – «нюанс», щоб не заплутувати споглядача у тому, що є новим а що є старим, натомість звернемося до

прийому «контраст» — не порушуючи автентичності стилю, спробуємо внести новий мистецький «інформативний» зміст. Саме не інформаційний (не пояснюючий), а «інформативний» зміст — той, що будується не лише на основі посилання певної інформації, а на поєднанні відповідного підходу — у даному випадку комбінаторного та відповідних: морфологічного напрямку та концептуальної структури, досягнень науково-технічного прогресу.

Таким чином, спробуємо використати комбінаторний підхід на основі використання такого морфологічного напрямку як «кінетичний символізм» з відповідною «літероархіграфічною структурою» — «поезоархіграфічною структурою» будівлі або споруди — на основі поєднання таких видів мистецтв як архітектура та література (поезія). Адже література — вид мистецтва слова, який відображає та зберігає знання і культуру народу певного історичного періоду, створює динамічну художню реальність відповідних текстів, які утворюють художні асоціації. Слово та літера при цьому можуть виступати знаково-символічними графічними елементами та одним із засобів, який може посилити ідейний зміст архітектури.

За радянських часів ХХ століття в українському мистецтві з'являються подібні пошуки нових форм художнього вираження. Так засновник українського футуризму Михайло Семенко у 1920 р. вигадує «зорову (просторову) поезію», «візіопоезію» або «поезомалярство» (візуальне розгортання візуального та вербального рядів з використанням кольорового друку, якому притаманний рух). Елементами речень виступають: «міста, тунелі, льодовики, гори, верховини, океани, вияви титанічного змагання велетенського людського колективу з природою»... «в динаміці мас, в статиці велетенських полотен, на яких розкидані синтетичні поняття» [2, с. 290]. Так М. Семенком була винайдена своєрідна поетична «мозаїка».

В архітектурних фантазіях архітектора Я. Черніхова композиції вирішуються воедино із текстовою частиною (рис. 1, а). Спільна співпраця в рекламі поета В. Маяковського з дизайнерами, художниками О. Родченком та В. Степановою також призводить до синтезу слова та дизайну (рис. 1, б).

Такі включення текстів в архітектуру будівель мають дизайнерський характер та посилюють зміст архітектурної форми.

Серед різних синтетичних напрямів, які застосовуються в сучасному мистецтві ХХІ століття, ми також можемо спостерігати зв'язки відео

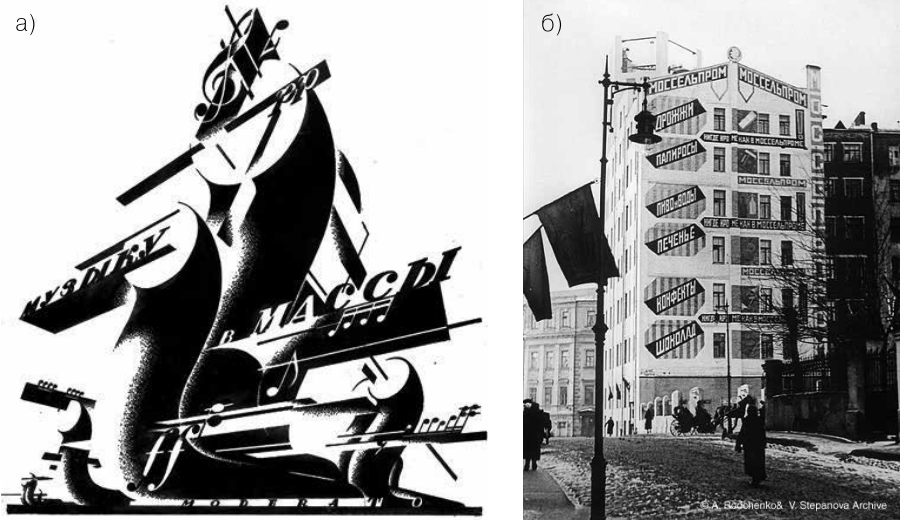

Рис. 1. Використання тексту в якості дизайну:

а) Я. Черніхов, «Конструкція архітектурних та машинних форм» 1925- 1931 рр.; б) в будівлі Моссильпрому в Москві, архіт. М. Струков, поет В.Маяковський, худ. О. Родченко, В. Степанова

та поезії, також «зображального мистецтва і поезії» (засновник руху: поет, письменник, перекладач — Ернві Томас (Aeronwy Thomas), театр «Альфа», 2007).

В архітектурі постмодернізму використовується метафізична метафора — проявляється інтерес до виражальної мови архітектури та сфери її значень [3, с. 33], прагнення до того, щоб образ виражав форму. «Літерархітектура» (Literary Architecture) — так японський письменник М.Такахаші охарактеризував творчість Кішо Курокави. Літературні та образотворчі прийоми застосовує також Д. Лібескінд, який трактує архітектуру як мову і зближує архітектурні прийоми з літературною поетикою [3, с. 120].

Жанр поезії в архітектурі використовується рідко, хоча має спільний набір прийомів для побудови: ритм, метр, образ, форма, акцентуація. Найцікавішим для використання в архітектурі, на наш погляд, виступає такий жанр поезії як «акровірш», в якому перші літери кожного рядка утворюють певне слово або речення.

Найпоширенішими варіантами в архітектурі різних періодів стають рішення, коли одноосібні будинки мають вигляд певної літери: А, Г, Ж

(наприклад, головний корпус московського державного університету), Н, О, П (ансамбль П-подібних будівель-курдонерів в межах певного району, наприклад в районі «Липки» м. Києва), С, Х, Щ (наприклад, житловий будинок по вул. Інститутській, 15/5 в м. Києві) тощо.

При реконструкції забудови слід утворювати більш міцний зв'язок між будинками, і найкращим варіантом такого зв'язку може бути так званий «поезоархітектурний» зв'язок у вигляді архітектурної «акровіршованої каліграми» (автор терміну «каліграма» – французький експериментатор, поет та художник Гійом Аполлінер, 1918) – об'ємно-просторова загадки, яка б стимулювала образне мислення, розвивала спостережливість і вміння концентруватися; своєрідний вірш, записаний у архітектурній формі.

Утворення відповідної концепції містобудівного ансамблю реконструкції будівель різних типів та стилів у м. Києві спробуємо розробити на прикладі:

- національного «Експоцентру України» – стиль історизм: неокласика (1958, архіт. В. Орехов, І. Мезенцев);
- кінотеатру «Жовтень» – стиль конструктивізм (1930, архіт. В. Риков);
- стадіону «Динамо» ім. В. Лобановського (1933, архіт. В. Осьмак, В. Безпалій);
- забудови площі Перемоги – індустріальна архітектура торговельного центру «Україна» (1967, архіт. І. Гомоляка) та національний цирк України у стилі неокласика (1960, архіт. В. Жуков);
- палацу дітей та юнацтва – стиль індустріальна архітектура на основі конструктивізму (1965, архіт. А. Мілецький).

Наприклад, нехай буде таким «акровіршований» «поезоархіграфічний» концептуальний зв'язок між будівлями з ціллю утворити містобудівний (МБ) ансамбль:

де вистАвка, там гордість України;
 кіНотеатр – фільми; про футбол – не тільки він
 на Стадіоні – спорт досягнення збирає,
 а площА всіх чекає відпочити
 конструктивізіМ та історизм – в обіймах напрямку
 майБутнього;
 паЛец і діти тут як тут – чекають
 знак **в** – творці зростають...

Подібний акровірш може бути встановлений у якості інсталяції: своєрідного кінетичного дерева в основі малих архітектурних форм. Його пляма може бути закладена в основу планувального рішення будівлі, або об'ємно-просторового рішення. Якщо в архітектурних формах будівель у різних частинах міста будуть наявні певні упізнані риси, наприклад стилізовані літери: А, Н, С, А, М, Б, Л, Б, може здатися, що такий підхід є банальним. Але, як один з варіантів, міг би бути. І тут виникає можливість творчих пошуків, тому не хотілося б нав'язувати якоесь конкретне рішення.

Таким чином, подібне розкриття певної теми дозволить з інтересом спостерігати за розвитком концепції сучасного містобудівного ансамблю реконструкції історичного середовища, чекати архітектурних композиційних несподіванок, кожен раз з інтересом, по-новому відчувати.

Література:

1. В. В. Чепелик. Йосип Каракіс. Творчість в лещатах тоталітарної доби // Україна – Ізраїль. – 1999. – № 1. – С.20-25.
2. Семенко Михайль. Вибрані твори. – К.: Смолоскип, 2010. – 677 с.
3. Стародубцева Л. В. Архітектура постмодернізму : Історія. Теорія. Практика. – К.: Спалах, 1998. – 208 с.

Annotation. The synthesis of arts is proposed as a connection of such types of art as architecture and literature (poetry) in contrast with existing buildings in order to create «informative» content and new modern forms of reconstruction.

Keywords: «literaturarchigraphic» structures, «poeticarchigraphic» structures, «informative architecture»

Аннотация. Предлагается обращение к синтезу искусств путём соединения таких видов искусств, как архитектура и литература (жанр поэзия) на контрасте с существующей застройкой, для создания «информативного» содержания и новых современных форм реконструкции.

Ключевые слова: «литероархиграфичная» структура, «поэзоархиграфичная» структура, «информативная архитектура»